

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

Dispvatio XXV. De conditionibus aliquibus ad agendum requisitis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

Dei, distinguat maiorem: supernaturā iter nego; naturaliter, concedo; & concessa minori, distinguat similiter consequens.

Ad confirmationem ex Scoto, Respondeo eum posse intelligi locutum iuxta mentem Philosophi, non iuxta proprium.

Deinde non dicit contraria non posse esse simul; sed quod si non esse possent simul in eodē subiecto, cui per se conveniunt, eodem modo non possent esse simul in illo, per accidens convenirent; quod verum est, sed non est propositum.

79 *Obicitur secundo*: Deus non potest impedire effectū formalem causæ existentis in subiecto, neque enim potest impedire quo minus albedo existens in subiecto faciat illud album: sed effectus formalis caloris est expellere frigus: ergo Deus non potest impedire quo minus ipsum expellat, quando est in subiecto.

Responderi solet communiter distinguendo maiorem; effectum formalem primum, concedo; secundarium, nego; & similiter distinguo minorem; effectus primarius, nego; secundarius, trāseat. Effectus itaque primarius, quem per se intendit, & quem posset habere albedo etiā per impossibile non daretur nigredo, est facere album, & hūc Deus nequit impedire, si albedo sit in subiecto, quia ab hoc præteritis habetur, neque indiget aliqua alia conditione, aut causa realiter distincta: expellere autem aliam formam est secundarius effectus, qui non intenditur per se, & non haberetur à forma nisi ex impossibilitate cum altera forma.

Confirmatur hoc quia Deus potest impedire illum effectum, quem potest præstare absque forma, & sine quo potest forma esse in subiecto: sed Deus absque calore posset expellere frigus, subtrahendo suum concursum, & potest calor induci absque actuali expulsiōe frigoris, ut si frigus non succederet: ergo potest impedire expulsiōem frigoris per calorem.

80 *Verum contra hanc responsionem facit*, quod etiam aliqui effectus secundarij formarum non possint impediri à Deo: neque enim Deus potest impedire quin forma expellat præteritionem sui, & tamen illa expulsiō est effectus secundarius ipsius: & rursus non potest impedire quo minus amor expellat odium, ut communiter supponitur, ergo ex eo, quod expulsiō frigoris sit effectus secundarius, & non primarius præteritis, non sequitur quod possit impediri à Deo.

Et hinc patet confirmationem non valere, quia Deus potest similiter expellere odium absque amore, subtrahendo concursum; & potest amor induci etiam naturaliter quin odium præcesserit, & tamen non potest impedire quin si odium præcesserit, amor illud expellat.

Melius ergo respondetur distinguendo maiorem: effectum formalem necessario coniunctum cum ipsa forma, & non indigentem alia conditione aut ratione realiter distincta, quam inexistētia formæ in subiecto, concedo maiorem: effectum formalem non necessario coniunctum cum forma inherente, nego maiorem; & similiter distinguo minorem, & nego consequentiam.

DISPUTATIO XXV.

DE CONDITIONIBVS ALIQVIBVS AD AGENDVM REQUISITIS.

AC disputatio instituitur hic principaliter, ut possimus cognoscere, quanam res possint alterare alias, easque ad generationē disponere, & quanam impedimenta possint dari actionis alteratiue ac generatiue; qua etiam ratione hic solet tractari à multis de natura Actionis ut sic, de qua egi in Logica ac Physica.

QVÆSTIO I.

Verum simile possit agere in simile.

Certum est experientia quod illud, quod est simile alteri in aliqua qualitate quod ad speciem, possit agere secundum illam qualitatem in alterum simile: sic enim aqua frigida potest frigidificare alteram aquam minus frigidam. Vnde sensus controuersie huius est, an illud quod est simile alicui in aliqua qualitate quoad speciem & intentionem possit agere in illud alterum secundum eandem qualitatem: verbi gratia, an calidum, ut quatuor, possit calefacere alterum calidum ut quatuor, seu producere in illo aliquid caloris.

CONCLUSIO

Simile nequit agere in simile. Hæc est communissima cum Philosopho hic.

*Probat*ur primo à Complutensibus disputat. 8. quæst. 1. quia omne agens agit in quantum est in actu, & patiens patitur in quantum est in potentia; sed quodlibet ex duobus calidis, ut quinque, est in actu respectu caloris ut quinque, & neutrum est in potentia respectu talis caloris aut minoris, sed respectu maioris tantum; & deinde neutrum ex illis est in actu respectu maioris caloris; ergo neutrum in alterum agere potest.

Verum in hac probatione manifeste petitur principium: supponit enim quod probandum est, nempe calidum ut quinque non esse in potentia ad recipiendum plus caloris ab alio simili calido, & non esse in actu sufficienter ad efficiendum, quod alterum simile plus caloris habeat, quod est directe illud, quod est probandum.

*Probat*ur ab iisdem secundo, & aliis etiam Authoribus communiter, quia finis agentis est assimilare sibi passum; unde si inueniat ipsum perfecte sibi simile, non poterit in ipsum agere. Quod si obicitur ipsis calorem agere in hæc inferiora, & non in ordine ad assimilandam sibi ipsa, quandoquidem producant in illis qualitates, in quibus non sunt ipsis similes; producant enim calorem in inferioribus, qualem ipsimet non habent in se, ut communiter supponitur.

Respondetur agens dupliciter posse sibi assimilare passum, vel formaliter, vel virtualiter; formaliter quidem quando producit talem qualitatem in specie in ipso, qualem ipsummet habet; virtualiter autem, quando producit in ipso qualitatem, cuius producendæ habet virtutem, quamuis non habeat similem ipsi in specie qualitatem. Itaque calidum agunt in hæc inferiora, ut reddant ipsa sibi similia virtualiter, licet non formaliter.

2. *Sed ut verum fatear*, mihi nunquam placuit hæc probatio primo, quia satis improprie dicitur aliquid simile alicui virtualiter ex eo præteritis quod aliquid habeat quod continetur in virtute alterius; neque simpliciter solet dici quod paries ut albus est similis Deo, licet contineatur in virtute eius.

Secundo & præcipue, quia omnino videtur hic etiam peti principium; nam ideo colligimus finem agentis actione vniuoca, de quo agente hic principaliter agitur, esse assimilare passum, quia aliunde colligimus quod nunquam agat in passum sibi simile; & cui hoc esset incertum id etiam esset æque incertum: unde per hanc probationem ignotum per æque aut magis ignotum probatur.

Tertio, quia quamuis daremus finem agentis esse assimilare sibi passum, non sequitur quin etiam si passum esset aliunde sibi simile, deberet agere in ipsum, ut scilicet actione sua faciat ipsum simile.

Melius ergo probatur à posteriori, quia quamuis applicaremus duo frigida ut duo sibi inuicem, non inuenimus quod augebunt suam frigiditatem & si id possent facere, deberent augere illā mutuo usque ad octauum gradum; quia enim ratione frigidum ut duo posset producere aliquem gradum in alio frigido ut duo, posset etiam alium in frigido ut tria, & alium in frigido ut quatuor, & sic usque ad octauum gradum, quod est contra manifestam experientiam.

668 PHYSICA. De Conditionibus ad agendum, &c.

Confirmatur, quia si frigidum ut duo posset producere frigus in alio frigido ut duo, posset etiam in se ipso. Sed hoc est contra manifestam experientiam: ergo.

Probatur sequela: nam ipsummet est capax ulterioris gradus non minus, quam illud alterum, & idem potest agere in se ipsum.

3 *Dices*, idem posse agere in seipsum actione non vniuoca, sed æquiuoca.

Contra, quia si posset agere in simile actione vniuoca, nihil impedit quo minus etiam ageret in se ipsum tali actione.

Dices non esse paritatem, quia determinatur ad non agendum in se tali actione; non vero ad non agendum in alio.

Contra, quia non colligitur quod sit sic determinatum ad non producendum in se, nisi experientia: sed similis experientia habetur quod non possit agere in aliud simile: ergo eadem prorsus est ratio.

Quod si queratur ratio à priori huius, illi qui ponunt heterogeneitatem graduum in intensione, dant pro ratione, quod calidum ut duo non contineat in virtute sua gradum tertium; qui est perfectior prioribus duobus gradibus, & consequenter non possit ipsum producer: quæ ratio esset bona, si verum esset quod daretur ista heterogeneitas. Alij vero dant pro ratione finem agentis actione vniuoca, quem colligunt tamen à posteriori ex eo, quod non videant agentia agere quando passum est simile: & hæc etiam ratio est in se bona, sed ut dixi supra, quando non constat an agens possit agere in simile, non debet hæc causa adduci, tanquam medium ad probandum quod non.

Alia ratio posset dari ex determinatione ipsius cause, dicendo scilicet quod propterea non agit in simile, quia ex natura sua est determinata ad non agendum; ut colligitur à posteriori: & hæc etiam est optima ratio & sufficit ad non recurrendum ad heterogeneitatem, ut dixi supra.

4 *Obijcies primo*, causa naturalis adæquata alicuius formæ, necessario produceret talem formam in quocunque subiecto applicato capaci talis formæ, & non habente vllum impedimentum ipsius: sed calidam ut duo est causa naturalis adæquata respectu vnius gradus caloris, & aliud calidum, ut duo, est capax talis gradus; nec habet vllum impedimentum ipsum recipiendi: ergo necessario calidum ut duo producit illum gradum in illo. Probatur etiā minor quoad primam partem, quia necessario talem gradum produceret in alio subiecto. Probatur etiam minor quoad secundam partem quia, ut suppono, non habet aliud impedimentum quam calorem ut duo: sed hoc non est impedimentum recipiendi talem gradum, quandoquidem possit ipsum recipere ab alio agente.

Respondetur, distinguendo minorem pro secunda parte: est capax illius à tali causa; nego; ab alia, concedo minorem, & nego consequentiam. Et si queratur, cur non esset capax recipiendi illum ab hac causa tam bene quā alia quacunque. Respondendum est rationem esse principia nostræ conclusionis.

5 *Obijcies secundo*, duæ manus calidæ coniunctæ calefaciunt se inuicem, & conseruant suum calorem magis, quam si vna ex ipsis esset frigida, aut vtraque separata: ergo simile agit in simile.

Respondetur, negando consequentiam: si enim calefaciunt se positivè, non erant similis intensiōis, sed altera maioris. Conseruant autem suum calorem, non per actionem aliquam positivam directam, sed impediendo alia agentia frigefactiva.

Obijcies tertio, duæ phialæ vitreæ omnino similes frangunt se inuicem: ergo simile potest agere in simile.

Respondetur, argumentum hoc non esse ad propositum; quia neutra ex phialis producit vllum gradum qualitatis in altera phiala quam rumpit, in qua qualitate est similis alteri. Vnde nego consequentiam, loquendo de actione similis in simile in sensu huius controuersie; nec sane in hoc videtur esse vlla difficultas.

Obijcies quarto: minus intensum producit aliquid in

subiecto magis intenso: ergo multo magis potest simile agere in simile. Consequentiam admittunt omnes. Probatur antecedens, quia radius solaris immediatus ante lumen reflexum producit ipsum, quod sine dubio est ipso intensius; & aer intendit frigus aquæ dū ipsum congelat, cum tamen non sit tam frigidus quam aqua; & ferrum candens accendens stramen, producit maiorem calorem quam ipsummet habeat: non enim habet in se octo gradus caloris, alias esset ignis; tot autem producit in stramine; alias non produceret dispositionem sufficientem ad ignem.

Confirmantur hæc experientiæ ratione, quia agens potest agere in minus potens: sed aliquid simile in qualitate potest esse potentius alio simili in eadem qualitate: nam ex duobus calidis ut tria, si vnum sit altero densius, ut maius mole, erit etiam illo potentius, ut patet experientia; nam manus illa trahi potest per mediam flammam, non vero per mediam aquam calidam, quia aqua est densior flamma.

6 *Respondeo* negando antecedens: ad cuius probationem dico, quod neque radius immediatus ante reflexionem producat lumen reflexum, præsertim nisi sit intensior: neque aqua congeletur ab aëris vel alterius corporis frigore solius; sed etiam à communicatione aliarum qualitatum, & resertim siccitatis. Alij dicunt quod aqua tum se ipsam reducat ad illum statum, remotis impediētib; sed hoc non est verisimile, quia tum status naturalis aquæ esset esse congelata, quod est incredibile. Ad aliud de ferro candenti, Respondeo vel esse ignem in poris eius latitantem, & sic tollitur tota difficultas, ut patet; vel si non sit, negandum esse quod ferrum producat ignem, & dicendum quod producta caloris congrua dispositione, ignis producatur à causa aliqua superiori.

Dices: congrua dispositio ad ignem est calor ut octo: ergo si ferrum producat tantum calorem, producat maiorem calorem, quam suus est, nam non habet octo gradus caloris in se, alias esset ignis.

Respondeo non esse nec sic, ut in quocunque subiecto conuertendo in ignem producatur calor ut octo, licet in aliquibus fortassis sit verum: nam non requiritur dispositio præuia, nisi ut expellantur accidentia conseruatiua formæ corumpendæ; ad hoc autem in aliquibus videtur sufficere minus intensa dispositio quam in alijs; quis enim non existimet, si ad expellendam formam lapidis requiratur introductio caloris ut octo, ad expellendam formam straminis sufficere introductionem caloris ut sex?

7 *Potest etiam dici*, quod ferrum candens haberet calorem ut octo, non tamen haberet sufficientem dispositionem ad ignem, quia non solum calor ad ignem disponit, sed etiam siccitas, quæ non reperitur in tali ferro in sufficienti dispositione.

Ad confirmationem respondeo distinguendo minorem: potest esse potentius ad producendam intensiorem formam nego; ad citius producendam formam, vel ad agendum in maiori distantia, concedo minorem, & nego consequentiam. Quod autem diuersitas & extensio maior non iuuat ad producendum intensiorem effectum; colligitur ex multis capitibus, & præsertim quia frigidum ut octo, quamuis rarum, potest in aliquo subiecto capaci non resistenti nimium, producere frigus ut octo; & si fieret densius, aut magis extensum, applicareturque eidem subiecto; non posset producere magis intensum frigus: ergo densitas & extensio maior non conducunt ad intensiorem effectum producendum, licet possint conducere ad effectum citius producendum, vel ad eum producendum in remotiori parte.

Præterea sequeretur, quod duo corpora calida ut duo, possent se mutuo summe intendere, quod est absurdum. Patet sequela, quia si vnum esset densum, posset alterius rari calorem intendere, & consequenter facere ipsum calidum ut tria, & illud alterum factum sic calidum posset producere vnum gradum caloris in illo calido denso, & consequenter ita progrediendo facerent se mutuo calida ut octo.

Deinde si densitas aut magnitudo extensionis essent ratio,

ob

ob quam possit magis intensa qualitas produci vel essent principium quo, seu ratio formae agendi, vel essent tantum conditio sine qua non: sed neutrum dici potest: ergo. Probatur minor quoad primam partem, quia nulla forma accidentaliter particularis potest esse principium formale producendi oppositas omnino qualitates: sed si densitas esset principium formale quo producendi cum frigore frigus, deberet etiam esse principium formale producendi cum calore calorem, & etiam cum siccitate si citate, & cum humiditate humiditatem, & consequenter esset principium formale productum non solum qualitatum oppositarum, sed etiam omnium primarum qualitatum, quod est absurdum. Et hac ratione colligitur communiter densitatem non esse qualitatem actuum. Simile autem argumentum potest fieri de magnitudine. Probatur eadem minor quoad secundam partem, quia nulla conditio potest esse ratio, ut forma activa, praesertim uniuersi agentis, plus producat quam in se contineat formaliter: ergo densitas & magnitudo, si sint conditiones sine quibus non tantum, non possunt esse ratio ut calor ut duo producat calorem ut tria. Probatur antecedens, quia alias frigidum ut duo cum maiori applicatione posset producere frigus ut tria.

8. *Obiicit tertio:* si candela produceret in aula tantum lucis, quantum posset verbi gratia, duos gradus, & alia candela potens tot solum gradus producere, poneretur in aula, lumen illud intenderetur: ergo simile ageret in simile.

Respondetur: negando antecedens: in tali enim casu non intenderetur magis per candelam additamentum, quam per praexistentem: unde si praexistens non intenderet lucem nec altera etiam intendere ipsum posset: de facto tamen altera candela intendit lumen aulae, quia quaelibet candela nata est producere plus luminis in parte sibi viciniore, quam in partibus remotioribus, & consequenter cum quaelibet ex pluribus candelis habeat aliquis pars aut sibi viciniore quam altera, fit ut lumen totius aulae intendatur.

Obiicit quarto: olla bulliens habet superficiem calidiorum fundo: ergo fundum, quod est minus calidum, intendit calorem superficiei ultra suum calorem.

Respondetur: negando consequentiam: nam ista intensio maior procedit aliunde quam a fundo, verbi gratia, ab igne vel ab exhalationibus aliquibus, quae in maiori abundantia reperiuntur, quam in fundo.

Et si queras: cur fundum lebetis pleni liquoris in initio calefactionis calidius multo sit quam liquor in ea contentus: in processu autem calefactionis minus calidus, & quam liquor, & quam ipsummet etiam ante fuerit.

Cur ista? *Respondetur:* quia ignis, dum calefacit lebetem, transmittit per poros eius exhalationes igneas, quae detinentur in ipso lebeate propter resistentiam liquoris nondum calefacti, & propterea non est mirum quod in initio calefactionis lebes sit valde calidus; at postquam calefit etiam liquor, quia non possunt detineri ulterius exhalationes, ascendant per ipsum liquorem, & peruenientes ad superiorem partem excitant ipsam, efficiuntque, ut bulliat liquor: & hinc oritur ut liquor sit calidior lebeate, & lebes minus calidus quam in initio.

QVÆSTIO II.

Quomodo fit actio reflexa.

9. **E**xperientia constat quod quando opponitur aliquod corpus impediens progressum actionis, calefacturae verbi gratia, aut illuminatiuae, sentitur maior calor aut lux in aere viciniore isti corpori, quam alias produceretur in illo: & quia illa actio per quam producit maior iste calor aut lux, egredi videtur & redire a corpore illo opposito, propterea vocatur actio reflexa, hoc est, quae reuertitur ad agens principale: ad differentiam actionis directae, quae ab illo agente progreditur semper. Hic ergo examinandum est quomodo hoc fiat.

Aliqui putant, obstaculum, hoc est corpus oppositum,

esse causam istius actionis reflexae, & quidem principale. Alij volunt esse tantum instrumentalem causam. Alij existimant ipsum obstaculum esse principium quod istius actionis, & qualitatem ab agente principali in ipso productam esse principium quo eius.

Alij vero tenent, principium quo esse potius species intentionales qualitatis illius, verbi gratia, lucis aut caloris.

CONCLUSIO I.

Reflexio non fit per species intentionales qualitatis, quae reflectitur. Hæc est contra *Marsilium hic q. 17. Paulum Venetum & alios.*

Reflexio non fit per species intentionales.

Probatur manifeste, quia species intentionales solum habent virtutem productivam actuum vitalium aut aliarum specierum intentionalium: nec ex ulla experientia aut ratione constat, quod dentur ulla ratione nisi in ordine ad illas actiones vitales: ergo gratis dicitur quod possint producere calorem aut lucem.

Rursus illae species intentionales producuntur ab ipsa qua itate directe producta, verbi gratia, a calore aut luce: ergo non possunt esse perfectiores quam illa qualitas, & consequenter non possunt efficere qualitatem perfectionem quam qualitas, a qua producuntur: sed efficienter, si possent intendere ipsam: ergo nequeunt eam intendere.

Confirmatur, quia potest assignari alia causa, a qua oriatur reflexio: ego non debet recurri ad illas species intentionales: & per hoc destruitur fundamentum Aduersariorum, qui propterea ad species has confugerunt, quod aliam causam non repererint.

CONCLUSIO II.

10. *In reflexione tam lucis, quam caloris intenditur qualitas ab obstaculo usque ad determinatam sphaeram, & non solum extenditur.* Hæc etiam est communis: & prima pars est contra Computenses disp. 8. num. 19. qui putant apparere maiorem lucem, ubi fit reflexio, non ex eo quod intendatur, sed ex eo quod corpuscula aliqua opaca, quae non illuminabantur totaliter per qualitatem directe productam, illuminantur per qualitatem reflexe productam.

In reflexione actione intenditur qualitas.

Probatur primo, quia gratis fingunt semper quoties fit reflexio, dari talia corpuscula, quae non illuminantur quoad omnem partem per actionem rectam lucis: Et deinde non potest dici quod per calefactionem directam non calefiant etiam illa corpuscula, quoad omnem partem: ergo saltem reflexio caloris nequit soluari abique intentione eius: sed si in reflexione caloris intenditur calor directe productus, idem a pari dici debet de reflexione luminis, praesertim cum tam facile solui possit quomodo fiat in vno casu, atque in altero.

Confirmatur, quia quantum ad experientiam omnem, tam patet intendi lucem & calorem, quam ullam qualitatem inquam intenit: ergo debet dici quod intendatur.

CONCLUSIO III.

11. *Causa directe producat qualitatē intendit ipsam actionē reflexa a se ipsa immediate exiit.* Hæc est doctrina in 4. d. 5. quaest. 9. quem praeter suos sequuntur *Aueris q. 39. Philosophia. Arriaga hic d. 3. nu. 143. contra Suarez disp. 10. met. sect. 9.*

Causa directe producat qualitatē intendit ipsam actionē reflexa a se ipsa immediate exiit.

Probatur primo, quia quandoquidem impediatur per obstaculum ab actione directe pro tendenda, congruum erat ut posset eam reflectere in idem spatium: ergo dicendum est quod ita fiat.

Hæc probatio non placet, quia inde sequeretur, quod quoties agens impediretur ab actione protendenda, deberet eam reflectere: hoc autem est falsum, quia non a quocumque obstaculo fit reflexio, ut patet experientia.

Melius ergo probatur, tum quia nihil impedit quominus actio reflexa egrediatur a causa principali directe agentis: tum quia nulla alia causa aptior assignari potest, probatio cui illa actio tribuatur: ergo ab illa egreditur. Antecedens quoad primam partem probatur, quia nihil aliud assignari potest praeter obstaculum, aut secundum se, aut secundum qualitatem directe in ipso productam: sed neutrum dici potest.

670 PHYSICA. De Conditionibus ad agendum, &c.

potest: ergo. Probatur minor quoad primam partem, quia obstaculum secundum se, verbi gratia speculum, aut paries, non habent virtutem producendi calorem aut lucem ut sex, cum non sit secundum se sic calidum, aut lucidum, imo posset esse frigidum & obscurum. Probatur etiam quoad secundam partem, quia non recipit maiorem lucem ab agente principali actione directa, quam si productum sit in medio, cum non sit melius approximatum quam ipsum medium, nec magis etiam semper capax maioris intensio- nis: ergo nequit per qualitatem directe productam intē- dere medium, quandoquidem, nec simile possit agere in simile, nec minus intensum intendere qualitatem magis intensam.

Dices, obstaculum, licet sit remotius ab agente princi- pali, quam medium, posse tamen recipere ab ipso inten- siorem qualitatem quam medium, quia esset subiectum aptius ad illam recipiendam: hoc autem supposito, reflexio posset oriri ab ipso met obstaculo cum illa qualitate intensiori in illo ab agente principali producta.

12 Respondeo, quidquid sit an aliquando obstaculum aliquid recipiat magis intensam qualitatem, quam me- dium, propter suam meliorem dispositionem; non tamen semper omne obstaculum esse melius dispositum ad inten- siorem formam: nec enim corpus aliquod durum & frigi- dum est aptum ad recipiendum intensiorem formam quam aer, & medius inter ipsum & agens principale: ergo non recipit intensiorem calorem quam aer; & consequenter quando sit ab ipso reflexio, non sit ab ipso met secundum qualitatem in ipso subiectatam, sed ab agente principali; quod si agens principale in vno casu reflectat, non est quod negetur semper reflectere, nisi ostendatur alicuius, cui potius debeat ascribi reflexio hoc autē vix assignari unquam potest, etiam dato quod in obstaculo produceretur intensior forma: quandoquidem in medio; nam tum etiam æque bene, imo forte melius recurreretur ad agens principale ac ad ipsum obstaculum.

Ioannes à Sancto Thoma hic quest. 5. 2. 2. ait quod itatem minus intensam actione directa productam in medio, oc- currente corpore, à quo fit reflexio, produceret in illo cor- pore magis intensam qualitatem, non quatenus est formaliter minus intensa, sed quatenus est virtualiter magis intensa: existimat enim qualitatem secundum se minus intensam posse, ut est virtus gentis alicuius, producere qualitatem magis intensam.

13 Sed contra, quia calor verbi gratia, ut tria, ut est virtus cuiuscumque agentis, non redditur secundum se perfectior, quam si non esset: neque enim recipit per hoc aliquid, quod alias non haberet: ergo si secundum se non posset producere calorem ut quatuor, nec poterit illum producere ut est virtus illius alterius.

Confirmatur hoc per ea, quæ diximus in Physica, pro- bando quod accidens in virtute substantiæ non possit pro- ducere substantiam.

Confirmatur secundo, quia sic sufficeret igni ad produ- cendum alium ignem, & expellendum frigus quantumvis magnum, producere calorem ut vnum, ille enim in vir- tute ignis sufficeret tam bene ad expellendum octo gra- dus frigoris, ac ad producendum calorem ut duo, ut pa- teret.

Confirmatur tertio, quia calor medij remissus non est vir- tus ignis magis quam calor intensior: ergo calor intensior nequit ab ipso, etiam ut est virtus ignis produci. Probatur consequentia, quia calor intensior ut est virtus ignis, est æque saltem perfectus ac calor minus intensus, & ut est intensior formaliter, est simpliciter perfectior, & conse- quenter nequit ab illo produci.

Obiicies primo: si agens principale produceret maiorem illam intensiorem in medio, deberet illam producere direc- te absque reflexione, quandoquidem medium sit capax eius, & sufficienter applicatum: sed hoc est falsum, ut patet experientia: ergo.

Respondeo negando sequelam: neque enim est capax illius maioris intentionis ab agente principali, nisi per re- flexionem, ut patet experientia; cuius ratio à priori non est alia nisi quod agens principale sit natura sua determi-

natum ad non producendum nisi tantum qualitatis actio- ne directa, & quod determinetur postea ad tantum ulterius producendum actione reflexa.

Obiicies secundo: si reflexio fieret ab agente primario, de- beret esse intensior in partibus vicinioribus ipsi quam in partibus vicinioribus obstaculo, sed hoc est contra expe- rientiam; ergo.

14 Respondeo negando minorem, quia reflexio incipit à parte remotiori, & taliter debet produci, quemadmo- dum si ipsum agens esset in illa parte, in qua reflexio inci- pit, quia productio reflexa fit in loco productionis directe & eodem modo servata proportione, quo si non poneretur obstaculum, fieret productio directa ab obstaculo: Vnde cum plus produceretur in parte viciniori corpori, à quo fit reflexio, quam in parte remotiori, si actio fieret directa, sed productio esset ab agente primario; eodem modo quando impeditur actio directa debet per actionem reflexam plus poni in parte viciniori obstaculo, quam in remotiori.

Obiicies tertio: experientia constat ex varietate obstaculi variari reflexionem, & si obstaculum sit incapax quali- tatis reflectendæ, non fieri reflexionem vlla ratione: ergo signum est, quod reflexio oriatur ab obstaculo medi- ante qualitate illa.

Respondetur negando consequentiam, scilicet enim se- quitur quod actio reflexa debeat necessario incipere in ip- so obstaculo, & consequenter sicut si poneretur obstacu- lum in initio sphaere activitatis gentis, in quod non possit tunc villo modo agere, aut non nisi remissè, inde fieret, quod per reliquam sphaeram, vel nullo modo ageret, ve non nisi remissè iuxta modum, quo se haberet in initio sphaere: eo- dem modo cum reflexio debeat incipere in obstaculo, agens non potest reflectere actionem suam, nisi possit agere in obstaculo, vel non potest reflectere eam nisi remissè, si non possit agere in obstaculo nisi remissè.

15 Obiicies quarto: quando qualitas producta in obsta- culo est activa, tum habet vim producendi aliquid re- flexe in medio; ergo tum obstaculum mediante illa quali- tate erit causa reflexionis.

Respondetur, concessio toto, nihil esse contra nos, qui damus causam essentialem, & per se reflexionis, non vero per accidens, qualis esset istud parziale obstaculum cum tali qualitate.

Deinde tale obstaculum ad summum erit tantum causa partialis reflexionis; quia cum agens parziale sit etiam potens reflectere actionem, & sit sufficienter etiam ad hoc applicatum, sine dubio reflectet illam, & consequen- ter reflexio fiet etiam ab illo; quamvis forte in casu obie- ctionis obstaculum cum qualitate illa activa concurreret cum ipso, & consequenter futura sit maior reflexio, quam si qualitas illa non esset activa, licet hoc etiam ab Aueria negetur.

QVÆSTIO III.

Vtrum ad agendum requiratur maior actiuitas agentis quam resistentia passi.

16 Notandum primo resistentiam esse impedimentum, quo agens ab alio retardatur in sua actione. Hu- iusmodi autem resistentia duplex esse potest, vna positua, ut est actio, qua passum reagendo in agens dimittit eius vires, ne tam fortiter agat, quam alias ageret, si passum non ita reageret, ut cum nix infrigidat manum calefaciē- tem ipsam, & hæc resistentia vocatur positua; quia fit me- diante actione positua. Alia resistentia est negatiua, seu priuatiua, seu formalis, & est incompatibilitas effectus procedentis ab agente cum aliqua forma, seu proprietate passi, in quod fit actio, ut est incompatibilitas frigoris cum calore; vocatur autem negatiua, seu priuatiua, quia fit sine actione, & sine productione alterius qualitatis in agens: vocatur etiam formalis, quia re vera est incōpossi- bilitas formalis istarum formarum, quarum vna à passio expellitur introducta altera. Quod autem hæc resistentia fiat sine actione, patet quia subiectum album mediāte al- bedine resistit agenti producendi nigredinem, cum tamen albedo

Sententia
Ioannis à
S. Thoma

Relictur

albedo non fit actiua; & graue refultat eleuanti ipfum me-
diante fua grauitate, quæ non eft actiua, aut faltem non
agit in caula eleuantem.

Confirmatur, quia a igne minus actiua magis resistunt quam actiuiora: terra enim a qua minus actiua est quam ignis, magis resistit contrariis corruptentibus, quam ignis.

17 *Notandum secundo*, primas qualitates; scilicet calorem, frigus, siccitatem, & humiditatem, habere resistantiam actiuam sic, vt maiorem habeat calor, & post ipsum frigus post frigus autem humiditas, & deinde siccitas: hoc enim ordine habent actiuitatem maiorem, & minorem, vt patet ex experientia, communi Authorum sensu comprobata: minus enim potest detineri manus intra ignem, quam intra quam frigidissimam, & intra talem aquam quam intra corpus humidissimum, & intra huiusmodi corpus, quam intra, maxime siccum corpus. Resistentia autem formalis non hoc ordine, sed omnino opposito ipsis conuenit, ita scilicet, vt calor habeat minorem, post calorem frigus, post frigus humiditas, & post hanc siccitas. Ethinc a Philosophis communiter recipitur, qualitates quod magis sunt actiuæ, eo minus resistere: quod cum non possit intelligi de resistantia actiua quæ maior est, vbi maior est actiuitas, debet intelligi de resistantia formali.

Confirmatur hoc etiam experientia, quia terra omnium maxime resistit aliis elementis: ergo siccitas, quae est qualitas ipsi maxime propria, maxime resistit reliquarum omnium qualitatibus. Præterea ignis facilius corrumpitur ab aqua, quam è contra: ergo calor minus resistit, quam frigus. Denique facilius tollitur frigus aquae, quam humiditas eius: ergo à primo ad ultimum qualitates, quo magis sunt actiuae, eo minus possunt resistere.

Verum hac confirmatio patitur aliquas difficultates, quas tamen iam non libet proponere; sed ea supposita & doctrina hactenus tradita.

¶ 18. *Queritur* utrum, vt aliquid possit agere in passum, debeat habere maiorem actiuitatem quam sit resistentia passi; seu utrum quod idem est, actio procedat à proportionē maioris inæqualitatis. Si agens non possit agere in passum, nisi habeat maiorem actiuitatem quam sit resistentia passi, actio procedet à proportionē maioris inæqualitatis. Si vero possit agere in passum, quod plus habeat resistentiæ formalis quam agens habet actiuitatis, actio procedet à proportionē minoris inæqualitatis.

CONCLVSIO.

*Agens debet habere maiorem aſtuitatem quam ſit
reſiſtentia formalis paſſi. Eſt communis cum Rub. 1. de
gen. cap. 9. quaſt. 3. contra Tolet. q. 13. de gen. & quodaſ
alios.*

Probatur: si esset æqualis resistentia passi cum adiuitate agentis, non fieret actio: ergo multo minus fieret, si maior esset resistentia passi quam actiuitas agentis. Consequentia est euidens: Probatur antecedens: non potest esse actio nisi agens superet resistentiam passi: sed si passum tantum resistat quantum agens agit, non superabitur resistentia passi: ergo.

Confirmatur, quia tunc dicitur esse maior agentis actiuitas quam resistentia passi, cum ab hac non potest illa impediri: ergo quoties a gens agit, habet maiorem actiuitatem, quam sit resistentia passi.

19 *Obicitur*: sequere: ut quod non possit reactio dari, quod est falsum. Probatur sequela: passum debet habere minorem actualitatem quam sit resistentia agentis, alias non esset passum, sed agens: ergo si non potest procedere actio à proportionem minoris inæqualitatis, non potest dari reactio.

*Confirmatur experientia: videmus parvum guttam aquæ
excavare lapidem durissimum, cuius resistentia est maior
quam actiuitas.*

Respondet, negando sequelam, & distinguendo antecedens probationis; passum debet habere minorem aetivitatem quam sit agentis resistetia aetiva, concedo; quam sit resistetia formalis, nego.

Ad confirmationem respondetur, maiorem esse actiuitatem gutta excavantis, quam sit resistentia formalis lapidis, quoad partem, secundum quam excavatur.

QVÆSTIO IV.

An agens possit perfecte assimilare sibi passum.

Non est dubium, quin possit agens producere aliquid sibi simile, & in hoc sensu assimilare sibi patrum: sic enim ignis ignem producit, & homo hominem; sed difficultas est, an in passio aliquo sibi applicato possit producere tot gradus qualitatis alicuius, quot in se ipso habet: cibi gratia, an calidum ut octo posset aliquod corpus, quod non haberet tantum caloris, efficere calidum ut octo.

20 *Ruini* hic qu. 6. existimat agens calidum ut octo, Sententiā
verbi gratia, si haberet passum sibi penetratiue applica- Ruuili.
tum, posset illud per se et assimilare, faciendo ipsum cali-
dum ut octo, sed si applicaretur ipsi quocumque alio mo-
do, quamvis esset summe contiguum, aut etiam continu-
um ipsi, non posset.

Fundamentum ipsius pro prima parte est, quod calidum ut o^oto habeat acuitatem sufficientem ad producendum octo gradus caloris, & aliud corpus aliquod posset esse capax tot graduum: ergo si perfectissimo modo applicarentur, producerentur octo gradus caloris in illo alio corpore: sed si ponerentur p^{er} enervati^{us} in eodem loco, perfectissime applicarentur.

Finis argumentum secunda partis est, quod non applicentur tam perfecte per contiguationem aut continuationem, aut quocumque alio modo, ac per penetrationem: ergo agens non potest tantum caloris producere, quantum si applicarentur penetratiue, & consequenter non poterit perfecte assimilare p. illa non penetrata.

21 *Verum*, quidquid sit de ipsamet opinione huius authoris, hoc fundamentum secundæ partis non sufficit; quia non est necesse vt quo perfectius applicetur passum, eo perfectiorem recipiat ab ipso effectum, nisi ostendatur quod non possit perfectissimum effectum in passio remotiori producere; nam eo ipso quo produceret perfectissimum effectum in passio minus applicato, si melius applicaretur nõ produceret in eo perfectiorem effectum; vt est euident, nec tamen sequeretur quod maior aut perfectior applicatio esset inutilis aut frustranea, quia destrueret ad hoc quod agens citius produceret illum perfectiorem effectum.

Confirmatur hoc primo, quia ignis potest in falso remotiori producere ignem, vt patet experientialiter: in falso viciniore non potest perficere effectum: producere: ergo non sequitur non posse produci calorem vt octo in corpore contiguo ex eo quod non applicetur tam bene ac si elset penetratior.

Confirmatur secundo ad hominem quia ipsemet Ruvius
fatetur agens, quod non posset alias corpus contiguum
assimilare sibi perfecte, si augetur notabiliter densitas
aut magnitudo eius, posse illud sic assimilare: sed quan-
tumvis augetur eius magnitudo, & densitas, corpus con-
tiguum non esset ipsi tam perfecte applicatum, ac si esset
penetratum cum ipso; ergo illud fundamentum non suffi-
cit ad probandum quod non possit perfecte sibi assimi-
lare passum contiguum, si potest sic assimilare sibi passum
penetratum.

CONCLUSIO

22. *Agens non potest naturaliter assimilare sibi perfectio Agens*
passum quomodocumque applicatum, absque penetratione, nequit
An autem posset, si penetratue applicaretur ipsi, incertum
est: sed probabiliter tamen est, quod non, licet redderet ip-
sam uniformiter simile, quoad omnem partem, & non unifor-
miter dissimiliter, sicut assimilat sibi de facto corpora conti-
gua. Hæc quoad primam partem est Ruuij & Arriagæ, & c.
videtur communis; quoad secundam vero partem & quoad
tertiam videtur esse contra Ruuium; sed quod ad quartam
puto debere alse omnium: quoniam in terminis non repe-
riam ipsam apud vllum auctorem.

Proba

672 PHYSICA. De Conditionibus ad agendum, &c.

Probatur prima pars, quia calidum ut sex verbi gratia in aëre sibi vicino non producit calorem ut sex, etiam si maneat per integrum annum applicatum ipsi; ergo agens nequit naturaliter assimilare sibi totaliter passum contiguum. Consequentia patet, quia si posset, calidum ut sex deberet calefacere ut sex aërem illum. Probatur antecedens, quia si posset calefacere ut sex aërem illum, aër ille sic calefactus posset calefacere ut sex aërem sibi vicinum, & sic calidum ut sex posset sufficere ad calefaciendum totum mundum ut sex, quod est absurdum.

Confirmatur, quia experientia constat quod pars remotior aëris non sit unquam tam calida quam pars viciniore; ergo signum est, quod nunquam possit illud passum perfecte assimilari agenti principali; & in hac experientia & ratione fundatur vulgare axioma Philosophorum, quod agentia per qualitatem intensibilem agant uniformiter difformiter, hoc est, quod in parte sibi viciniore producant magis intensam formam quam in remotiori, proportionem servata; quod ceteris paribus ab omnibus admittitur: & dico ceteris paribus, quia si pars remotior esset capacior & magis disposita ad intensiorem formam, secundum multos reciperet intensiorem formam, & iuxta hoc aliqui limitant prædictum axioma, quæ tamen limitatio necessaria ne sit an non, parum facit ad propositum.

Dices axioma illud intelligendum esse quantum ad initium actionis non vero si diu continuetur.

Contra, quia experientia, ut dixi, constat, quod si diu etiam continuetur agens calidum applicatum passio homogeneo, verbi gratia aëri, nunquam pars remotior redditur tam calida quam viciniore: ergo intelligi debet non solum quantum ad initium, sed quantum ad continuationem.

Incertum an agens possit perfecte assimilare passum casu. *21 Probatur secunda pars conclusionis*, quia non habemus experientiam ullam de eo, quod fieret in casu penetrationis, nec rationem ullam evidenter concludentem alterutram partem; ergo incertum est, quod fieret in tali casu.

Probatur tertia pars, quia verisimile est agens, sicut limitatur ad non producendum tantum, quantum habet qualitatis in vlla parte corporis contigui, ita etiam determinari ad non producendum tantum in corpore penetrato secum: neque enim illa maior applicatio necessario infert oppositum.

Probatur quarta pars: quia omnes partes corporis penetrati sunt æque bene applicatæ: ergo tantum debet producere in qualibet parte & consequenter non agere in ipsum uniformiter difformiter, sicut agit in passum, cuius partes non applicantur æque aut eodem modo.

24 Obiicies contra primam partem: passum contiguum est capax caloris ut sex, ut suppono, & calidum ut sex, est potens producere calorem ut sex: ergo tantum potest producere in passio contiguo.

Confirmatur: calidum, ut sex, potest producere naturaliter calorem ut sex in aliquo subiecto, non in alio potius quam in contiguo, aut continuo, quia naturaliter nihil potest melius ipsi applicari quam per contiguationem aut continuationem.

Confirmatur secundo, quia agens naturale habet inclinationem naturalem ad assimilandum sibi passum: ergo potest naturaliter illud assimilare aliquando, alias frustra esset inclinatio illa naturalis.

Respondeo negando antecedens pro secunda parte, cuius ratio desumenda est ex natura agentis naturalis, quæ determinatur ad non producendum in tali passio, quantum habet in se, ut colligitur ex fundamento conclusionis; & hinc negatur maior primæ confirmationis.

Ad confirmationem secundam respondeo distinguendo antecedens: ad assimilandum sibi passum in specie qualitatibus, quam habet in se, concedo; in intensione & gradu, nego antecedens. Et sane si inclinaretur ad assimilationem in gradu, ut fatetur *Ruminus*, qui propterea putat quod assimilaret sibi perfecte corpus penetratum, omnino deberet dici, quod posset æque aut potius assimilare corpus contiguum quam penetratum; quod ipse tamen negat inclinatio

naturalis potentie actionis debet potius posse reduci ad actum in casu aliquo naturaliter possibili, quam in casu miraculoso.

25 Obiicies secundo. Ignis potest producere dispositionem sufficientem ad formam ignis: sed illa dispositio est tantus calor, quantum habet ipsemet ignis: ergo ignis potest in passio tantum caloris producere & consequenter poterit perfecte sibi assimilare passum.

Confirmatur, quia ferrum candens habet tantum caloris quantum ignis, alias non posset comburere stupam: ergo ignis perfecte assimilavit sibi ipsum.

Respondeo negando minorem: minor enim calor sufficit ad disponendum.

Ad confirmationem respondeo distinguendo antecedens, si habeat ignem in poris, transeat, si non habeat negatur antecedens cum sua probatione: potest enim minor calor, quam ignis aut tale ferrum habet, sufficere ad disponendum subiectum aliquod ad formam ignis, suppositis ceteris conditionibus.

Obiicies tertio: potest agens perfecte sibi assimilare passum in forma substantiali: ergo & in forma accidentali, quæ est imperfectior.

Confirmatur, quia forma substantialis non videtur habere maiorem proportionem ad producendum per modum principij aliam formam similem, quam forma accidentalis.

Respondeo, negando consequentiam; quia experientia constat unam posse, & alteram non posse, & propter hoc ipsum negatur antecedens confirmationis.

QVÆSTIO V.

Primum idem possit agere in seipsum actione uniuoca, & quomodo fiat actio per antiperistasisin.

26 Nota, actiones alias esse *uniuocas*, alias *æquiuocas*. *Unioca* sunt quibus agens producit aliquid eiusdem speciei cum principio suo productiuo forma; ut cum calidum per calorem suum producit calorem in alio subiecto. *Æquioca* sunt, quibus producit aliquid diuersæ speciei a principio formali productiuo; ut cum ignis per formam suam substantialem producit calorem, aut intellectus intellectionem, aut Deus creaturam, aut Sol ranam. Quæritur ergo utrum posset idem agere in se ipsum, non sensus actione æquioca; nam de hoc actum est in Physica; sed quæstio actione uniuoca; & non est difficultas utrum hoc posset fieri secundum diuersas partes taliter, ut idem secundum unam partem ageret in se ipsum secundum aliam; sed utrum id posset fieri secundum unam partem taliter, ut eadem esset mouens, & mota.

CONCLUSIO I.

27 Idem non potest agere in seipsum actione uniuoca nec perfectius, id est actione qua produceret in se qualitatem sibi convenientem; neque corruptius, id est actione, qua produceret in se qualitatem disconuenientem; neque directius, neque reflexius. Est communis cum Secto in 1. disp. 3. questione 7.

Probatur, quia si produceret aliquid in se actione uniuoca aliquam qualitatem, vel produceret aliquam qualitatem in se primo ita, ut nihil istius antea in ipso esset productum, vel ita ut non primo produceret, sed intenderet qualitatem iam antea productam: sed neutrum dici potest: ergo. Probatur minor quod primam partem, quia actio non esset uniuoca, quandoquidem principium formale istius productionis, non sit qualitas eiusdem speciei cum termino istius productionis. Probatur minor quod secundam partem, tum quia quod non potest qualitatem primo producere, non potest eam intendere; tum etiam quia qua ratione calidum ut duo posset actione uniuoca intendere suum calorem, producendo tertium gradum, eadem ratione, cum iam esset calidum ut tria, posset facere se calidum ut quatuor, & consequenter ut octo, quod est absurdum secundum omnes.

Obiicies: in æstate aqua inclusa in altis puteis de frigida facit se frigidior, ergo idem agit in se ipsum actione uniuoca.

Respondeo

Respondeo, negando antecedens. Vt autem intelligatur quomodo fiat aqua frigidior, veniendum est ad secundam partem questionis, pro qua intelligenda.

Nota quod Antiperistasis sit vox Græca Latine significans circumobstantiam contrarij: unde actio per antiperistatim est actio qua intenditur qualitas alicuius subiecti propter circumobstantiam qualitatis contrariæ, quod dupliciter contingere potest. Primo cum intenditur qualitas innaturalis subiecto, vt calor aquæ in hieme augetur. Secundo cum intenditur qualitas naturalis subiecti; vt cum intenditur frigus aquæ in æstate.

CONCLUSIO II.

28. *Datur actio per antiperistatim*. Est communis omnium Philosophorum & medicorum contra Cardanum lib. 2. de subtilitate ad finem.

*Probat*ur primo autoritate Philosophi aperte id asserentis, 1. Met. cap. 1. & alibi.

Secundo experientia: sentimus enim aquam putealem calidiorem esse in hieme, quam in æstate, & e contra frigidior in æstate, quam in hieme.

Respondet Cardanus, negando hanc experientiam: dicit enim sensum decipi ita iudicantem. Et dicit deceptione inde provenire quod cum corpus sit calidius in æstate quam in hieme, existimet aquam sibi applicatam esse frigidior in æstate, quam in hieme. Sed multo, magis decipitur Cardanus, nam non solum sentimus aquam calidiorem in hieme, dum manus nostra calida est, sed etiam dum valde friget; & similiter in æstate quando frigemus etiam, sentimus aquam frigidior, quam in hieme.

CONCLUSIO III.

29. *Intensio qualitatis in antiperistasi non fit per species intentionales tangibiles qualitatis*, quasi hæc ex repercussione ad corpora qualitativis contrariis affecta, redirent ad corpora, unde primo emanarunt, & in eis, qualitates, quarum sunt species, auferent. Est communis contra Marsil. 1. de gen. quest. 18. & alios quosdam.

*Probat*ur, quia si species tangibiles reflexæ frigoris aut caloris possent producere frigus aut calorem, etiam species tangibiles directæ id facere possent contra aduersarium. Probat sequela à paritate rationis.

Confirmatur, quia nulla alia species accidentis aut substantiæ producit accidentis aut substantiam, cuius est species: ergo species frigoris aut caloris nequeunt producere calorem, aut frigus.

Confirmatur secundo, quia species intentionales solum sunt productivæ actus vitalis, & ad hoc solum ponuntur in rerum natura: ergo non possunt producere calorem aut frigus.

CONCLUSIO IV.

30. *Qualitas naturalis in antiperistasi augetur per accidens* quidem ob transpirationem exhalationum qualitativis contrariis affectarum; per se vero tum ex naturali emanatione propriæ qualitatis, tum ex actione exhalationum propriarum, quæ ob antiperistatim non transpirant: verbi gratia, propterea aqua putealis in æstate frigidior est, quam in hieme, quia exhalationes calidæ, quæ in ipsa remanebant tempore hiemali, transpirant per poros aquæ ad vicina corpora, & quia aqua remotis impedimentis illis reducit se ad naturale frigus, adiuvantibus exhalationibus frigidis, quæ propter circumobstantiam corporum calidorum non transpirant. Hæc conclusio est communis.

*Probat*ur, quia assignatur in ea sufficiens ratio, ob quâ qualitas naturalis possit intendi, obfidente contraria qualitate, & quia non potest assignari convenientior ratio.

CONCLUSIO V.

Qualitas innaturalis intenditur ob antiperistatim per accidens quidem, quia exhalationes propriæ transpirant; per se vero, tum quia exhalationes affecta simili qualitate a corporibus affectis opposita qualitate circumobstantibus detruduntur ad corpus, cuius qualitas innaturalis intenditur; tum etiam quia exhalationes similes, quæ antecederent erant in isto corpore ob antiperistatim, non possunt transpirare. Hæc etiam est communis.

*Probat*ur eadem ratione qua præcedens.

Quæritur primo, cur exhalationes innaturales prævalent exhalationibus propriis in antiperistasi.

Respondetur, quia sunt in multo maiori abundantia, transpirantibus undequeque propriis, & confluentibus innaturalibus.

Quæritur secundo, cur non fiat ordinariæ actio per antiperistatim, nisi in loco remoto ab agente contrario ambiente.

Respondetur, quia agens illud contrarium à locis proximis repellit ad loca remotiora exhalationes sibi contrarias, & producit in eis qualitatem sibi naturalem.

Ex his patet, quantumvis detur actio per antiperistatim, idem tamen nunquam agere in se ipsum actione uniuoca, licet in antiperistasi naturali idem quandoque agat in seipsum actione æquiuoca.

QUESTIO VI.

Vtrum detur reactio, seu vtrum agens agendo repatiatur à passo.

31. *Reactio est alicuius patientis actio in illud ipsum*, à quo patitur, & repassio est passio alicuius agentis ab illo, in quod agit. Potest autem repassio, & reactio contingere, & secundum eandem partem quæ agit, aut quæ patitur, & secundum diuersas partes; vt si eadem pars ignis, quæ agit in aquam, repateretur ab ea, aut si ignis calefaciens aquam secundum vnâ partem, frigeret ab ea secundum aliam partem. Posset etiam contingere reactio & repassio vel secundum contrarietatem, vt si agens producat in passo frigus, & passum in agente calorem; vel secundum duas contrarietates, vt si agens producat in passo calorem, passum vero producat in agente humiditatem. Non est autem dubium, quin posset dari reactio secundum diuersas contrarietates; sed tota difficultas versatur circa reactionem, & repassionem secundum eandem partes, & secundum eandem contrarietatem.

CONCLUSIO.

32. *Datur reactio secundum eandem partem & contrarietatem*. Est communis cum Scoto dist. 44. q. 1. art. 1. & D. Thoma in 4. dist. 17. q. 1. contra Richardum Suetonium nostrum, qui ob solertiam argumentandi calculatorem, communiter *Calulator* per antonomasiam appellatur.

*Probat*ur primo autoritate Philosophi c. 5. text. 55. & expressè 4. de generat. animal. cap. 3.

*Probat*ur secundo experientia: nam ferrum calidum injectum in aqua frigida calefacit aquam, à qua frigetur; & idem est de aqua calida immixta frigida, quæ in se inuicem agunt. Item glacies manu calida apprehensa frigefacit manum, à qua secundum omnes partes calefit adeo, vt liqueat.

*Probat*ur tercio, ratione à priori, quia corpus frigidum applicatum calido, habet virtutem producendi frigus in ipso, & corpus illud calidum habet virtutem producendi calorem in corpore illo frigido: ergo quando applicantur sibi sufficienter, agunt in se mutuo, & consequenter datur reactio.

Confirmatur, quia aliàs non fieret mixtio, quod est absurdum. Probat sequela, quia mixtio fit per hoc, quod elementa agant in se mutuo, & attempent qualitates suas.

33. *Obicitur*: sequeretur quod idem moueretur motibus contrariis. Probat sequela à *Calulatore* sic: si ignis bipalmaris, cuius medietas tantum agat in passum aliquod frigidum, & ab eodem passo repatiatur, reliqua vero pars ignis sit extra sphaeram passi, & non patiatur consequenter ab eo. Tunc sic, illa medietas ignis si repatiatur à passo, mouebitur ab ipso ad frigus & in eodem ipso tempore mouebitur à parte non repassa ignis ad calorem: pars enim non repassa aut melius, aut saltem æque bene applicatur parti repassa, ac passum, & consequenter tam poterit producere calorem in illa parte, quam passum poterit producere frigus. Hoc est fundamentum

Datur reactio secundum eandem partem, & contrarietatem.

mentum *Calulatoris*, in quo soluendo tantam difficultatem inueniunt Authores, ut vnusquisque alterius solutione reiecta, propriam excogitare voluerit sic, ut tot sint solutiones quot Authores qui nostram conclusionem tenent, quibus omnibus impugnatis facile sibi respondere videtur

Auersa respondet concedendo sequelam, quam non putat absurda: Sed re vera non vidit aut saltem non effugit difficultatem: nam quamuis non sit absurdum, quod idem simul moueatur motibus diuersis ad qualitates contrarias in gradibus, in quibus sunt compossibiles, tamen, ut ipse *Auersa* fateatur & ex se manifeste patet, non potest simul moueri ad illas in gradibus impossibilibus: argumentum autem vult hoc, non primum.

Itaque respondeo negando sequelam, quia prius debet frigidum producere frigus in illa parte repatiēte, quam pars ignis non repassa agat in ipsam: ergo non patitur simul pars repassa a passio frigido, & a parte non repassa.

Probatur antecedens, quia pars non repassa non potest agere in partem repassam, nisi inueniat ipsam dissimilem: non sit autem dissimilis, nisi par actionem passi producentis frigus in ipsa: ergo prius debet frige fieri a passio, quā pars non repassa poterit agere in ipsam. Quod si supponatur pars repassa habere septem gradus caloris, & tam passum esse applicatum ad producendum secundum gradum frigoris, quam partem non repatiētem ad producendum vnum gradum caloris; tum dico potentius habiturum effectum; & si sint æque potentia, vel neutrum producturum aliquid, vel determinandum a Deo quodnam ex ipsis debet producere.

34. *Simile huic est aliud argumentum*, quod proponunt sibi *Complutenſes*; si ignis dum ageret in aquam medio aëre, simul repateretur ab aqua, medio eodem aëre, aër deberet caleſcere ab igne & frige fieri ab aqua, & sic moueretur motibus contrariis.

Respondent Complutenſes in aëre illo intermedio assignandam esse partem determinatam ipsius cuiuslibet ex agentibus contrariis, maiorem vel minorem, iuxta maiorem vel minorem actiuitatem cuiusque; unde duo illa contraria agentia non agent simul in eandem partem istius medi; sed vnum in vnam partem & alterum in alteram; & quando alterant suas partes, tum quodlibet ex illis facit vnum agens cum sua parte & sic immediate in se inuicem agunt & reagent, nec mouent idem motibus contrariis.

Hæc responsio forte in re est bona, sed facilius respondetur, non esse inconueniens, quod idem moueatur motibus diuersis ad qualitates contrarias in gradibus, in quibus compatiuntur se inuicem naturaliter; in casu autem argumenti aliud non sequeretur de aëre medio inter ignem & aquam.

25. *Quæres*, an omne agens dum agit in passum, ab eodem passio repatiatur.

Respondeo primò non esse dubium, quin agens spirituale, verbi gratia Angelus, possit agere, mouendo corpora, absque eo quod patiatur ab ipsis; & quin etiam agentia naturalia possint producere species intentionales in subiectis, a quibus non patiuntur. Vnde difficultas est tantum; an quando agens agit in passum producendo in ipso aliquam qualitatem contrariam qualitibus passi, semper ab eodem passio repatiatur recipiendo ab ipso aliquem gradum contrariæ qualitatis suæ. In hoc ergo sensu

Respondeo secundò cum communi sententia affirmative, contra *Arriagam* disp... num. 19.

Probatur manifeste, quia illud passum est applicatum tam sufficienter, ut agat in agens illud, quam ut patiatur ab ipso, & est causa naturalis naturaliter productiua talis formæ, qualem in se habet in quocumque subiecto capaci: sed agens est subiectum capax: ergo.

Confirmatur respondendo ad rationes huius authoris. *Obiicit ergo primò*: stupa habens septem gradus caloris, & vnum frigoris applicatum igni, patitur ab igne & non agit in ignem: ergo falsa est nostra resolutio.

Probat auteccedens quoad primam partem, quia re-

cepit ab igne octauum gradum, quo disponitur ad formam ignis.

Probatur etiam quoad secundam partem, quia in eo instanti, in quo applicatur & deberet agere in ignem per illum gradum frigoris non habet illum gradum frigoris: nam in eodem instanti producit ignis octauum gradum, quo expellitur ille vnicus gradus frigoris.

Respondetur: hoc argumentum supponere falsum, nimirum gradus intensiōis esse indiuisibiles, cum tamen quilibet ex illis sit diuisibilis in infinitum.

Sed respondeo in forma, negando antecedens, quoad secundam partem: & ad eius probationem dico quod in eo instanti, quo applicatur, non tollatur gradus frigoris, sed in tempore sequenti tollitur successiue, & successiue etiam per illum reagit in ignem.

36. *Obiicit secundò* nulla est necessitas fingendi dependentiam agentis a reactione: ergo.

Probatur antecedens, licet enim quando passum habet fortem qualitatem, reagat, tamen non est necesse ut semper habeat tam fortem qualitatem, ut possit reagere.

Confirmatur, quia non est credibile exiguum stupam in maximum ignem proiectam infrigidare illum: ergo.

Respondeo, negando antecedens, & ad probationem dico, quod sicut quando passum habet fortem qualitatem, fortiter reagit: ita quando habet minus fortem, minus fortiter reagit; nec vnquam habet tam debilem quin aliquo modo reagere possit.

Ad confirmationem Respondeo, negando antecedens: cum enim habeat aliquid actiuitatis, & ignis quantumuis magnus possit aliquantulum pati, cur non ageret in illum?

DISPUT. XXVI.

De nutritione, augmentatione, rarefactione, condensatione.

DE omnibus his actionibus, quæ conducere solent ad generationes, & corruptiones rerum corruptibilium, hac vnica disputatione agendum est.

QUESTIO I.

An, & quid sit Nutritio.

1. Nutritio duas potissimum significationes habet.

Primo significat conuersionem alimenti in propriam substantiam, & sic non solum viuientia corpora, sed etiam non viuientia nutriuntur; unde ignis dum conuertit lignum in propriam substantiam, dicitur consequenter nutrire se.

Secundo proprius significat conuersionem nutrimenti, quæ virtute vitali fit, id est virtute intrinseca viuientis, & de nutritione hoc modo accepta in hac disputatione agimus.

CONCLUSIO I.

Nutritio est aggeneratio vnius partis substantialis ad aliam factam per virtutem viuientis transmutantis materiam alimenti in suam substantiam, seu mutatio substantialis facta virtute vitali viuientis, per quam materia alimenti mutatur ex primatione forma substantialis nutrimenti viuientis ad illam, & simul coniungitur integraliter cum nutritio. Hæc est in re communis, patetque veritas eius ex declaratione.

Dicitur mutatio substantialis, ut distinguatur ab augmentatione, & alteratione, quæ cum habent pro termino ad quem accidunt, dicuntur accidentales: significatur autem hæc particula in priori descriptione per ly aggeneratio, per quod intelligitur quod nutritio fit generatio quædam, & consequenter fit mutatio substantialis.

Dicitur facta virtute vitali agentis, ut excludatur nutritio primo modo sumpta. Reliqua ponuntur, ut distinguatur

Facilior
responsio.

An omne
agens a-
gendo re-
patiatur.

Resolu-
tio affir-
mativa.

Duplici
nutritio.

Quid nu-
tritio
proprie
dicta.